

6 stak. Waarom heeft De Jong toen hij dit verhaal hoorde, niet aan Wilhelmina gevraagd of het waar was? Hij scheidt veel op over zijn toegang tot de koningin, en over de vragen die hij haar stelde, maar waarom niet Van 't Sants verhaal bij haar gecheckt? De Jong gelooft het verhaal omdat Gerbrandy en Van 't Sant het hem vertelden in gelijkkluidende bewoordingen. Maar daaruit volgt alleen dat Gerbrandy het ook van Van 't Sant had. Vroeg De Jong niet aan Van 't Sant hoe die geheimzinnige juffrouw Le Roi heette? Hoe weet hij dat de naam van haar zontje Henry wel de echte was? Het is opvallend dat De Jong schrijft dat alle Nederlanders die met deze zaak te maken hadden dood zijn. Weet hij soms dat de halfbroer Henry nog leeft, maar een Zuid-Amerikaanse nationaliteit bezit?

Er zijn twee mogelijkheden: Of De Jong weet meer dan hij opschrijft en dan is hij een slecht historicus. Of De Jong weet niet meer dan hij opschrijft, en dan is hij een slecht detective.

Of er nu wel of niet een halfbroer Henry bestaat, één ding staat vast: het Nederlandse staatshoofd heeft in 1920 de commissaris van politie in Den Haag aangeworven om voor haar privé dingen te doen waar een gewoon burger voor in de gevangenis zou komen. Dat is ernstiger kost dan de antidemocratische idealen die het staatshoofd in Londen bleek te koesteren, en waar De Jong honderden pagina's aan wijdt.

De affaire-Van 't Sant en Henry le Roi is best waard om eens uitgezocht en opgeschreven te worden. Maar niet in een geschiedenis van Nederland tijdens de bezetting. In de tijd dat hier mensen vermoord, gedeporteerd en verhongerd werden, hadden ze in Londen niets beters te doen dan voor zichzelf baantjes te veroveren, en zich in hofintriges te verdiepen. Het is bespottelijk dat in de officiële geschiedenis van Nederland onder de Duitsers zulke franje de hoofdrol moet spelen.'

Jan Rogier ten slotte gaf vier maanden later in *Vrij Nederland* een kritisch oordeel over Wilhelmina en over haar beeldvorming in het werk van De Jong (16 februari 1980). Over de geschiedschrijver meldde hij:

6 'Wat het Nederlandse publiek gedurende de laatste maanden, na het verschijnen van deel negen in twee banden van het "geschiedwerk" van dr. L. de Jong, in alle toonaarden werd voorgeschoteld is het volgende beeld: een onnozele, sekslustige en onverantwoordelijk levende prins-gemaal Hendrik, een plichtsgetrouwe, opofferende en bij uitstek bevoegde koningin Wilhelmina en een ten onrechte verguisde, vervolgte, maar o zo trouwe en integere geheime agent Van 't Sant die een leven lang gezwegen heeft over zijn werkelijke motieven om koningin Wilhelmina te sauveren.

De sensatiepers heeft zich erop geworpen: steeds meer onechte kinderen, halfzusters of -broers van Juliana, werden ontdekt en geïnterviewd. Wilhelmina werd meer en meer martelares, Van 't Sant steeds meer de trouwe dienaar van de majesteit.